

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שיעור אכילה לחיוב ביום הכיפורים

(ע"ג ב') משנה: האוכל ככותבת הגסה, כמוה וכגרעינתה, והשותה מלא לוגמיו, חייב.

(ע"ט א') בעי רב פפא: ככותבת שאמרו בגרעינתה או בלא גרעינתה?

בעי רב אשי: עצם כשעורה (המטמא במגע ובמשא), בקליפתה או בלא קליפתה? בלחה (שעורה טרייה) או ביבישה (ששעורה קטן)?

(ומבאר) רב אשי לא מבעיא ליה הא דרב פפא, גסה איתמר. כל כמה דגסה (גדולה).

רב פפא לא מבעיא ליה הא דרב אשי, לחה, שבולת מיקרי. שלא בקליפתה, אושלא מיקרי (ולכן, יבישה בקליפתה היא שנקראת שעורה).

(4) אמר רבה אמר רב יהודה: כותבת הגסה שאמרו, יתירה מכביצה. וקים להו לרבנן דבהכי מיתבא דעתיה, בציר מהכי לא מיתבא דעתיה.

(ע"ט ב') (2) רב זביד אמר כותבת הגסה שאמרו, חסרה מכביצה.

(ראיה לרב זביד) עד כמה מזמנין? עד כזית, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: עד כביצה.

במאי קא מיפלגי? רבי מאיר סבר: "וְאֶכְלֶתָּ", זו אכילה, "וְשִׁבַּעְתָּ", זו שתיה. ואכילה בכזית. ורבי יהודה סבר: "וְאֶכְלֶתָּ וְשִׁבַּעְתָּ", אכילה שיש בה שביעה, ואי זה? זה כביצה.

ואי סלקא דעתך כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה, השתא כביצה שבועי משבעא, דעתא לא מיתבא (להתחייב עליה ביוה"כ)?

אלא לאו שמע מינה: כותבת הגסה שאמרו פחות מכביצה. כביצה, משבעא. ככותבת (שהיא פחות ממנה) מיתבא דעתיה.

שיטות הראשונים

בגרעינתה או בלא גרעינתה: רש"י פירש ספיקו של רב פפא, האם צריך גם כותבת וגם גרעינתה יחד. **תוספות** פירשו הספק, האם גרעינתה היינו ועוד גרעין אחר בלא כותבת, דהווי תרי גרעינין וכותבת.¹ **ורב ניסים גאון, הרמב"ם,**² **והעיטור** פירשו, שהספק האם צריך למעך חללה.³ וכתבו **הראשונים**, שהלכה כדאמר **בירושלמי**, שצריך למעט חללה.⁴

¹ או דילמא כותבת הגסה דקתני, בלא גרעין משמע. וכגרעינתה, היינו גרעין שבאותו כותבת ותו לא.

² זה לשונו: ואמרו כמוה וכגרעינתה, הוא שימעך בשרה וגרעינתה. לפי שיש בין גופה לנויתה חלל גדול, ואלו שיערנו בכולה, כי אז היה השיעור גדול. **והוא אמרם בירושלמי, צריך למעך חללה.**

³ העיטור פירש 'כגרעינתה', היינו כמו שעומדת בתוך התמרה, עם החלל. ותוספות פירשו (לפירוש רבינו ניסים) איפכא, ש'כגרעינתה', היינו אחר שיתמעך החלל. וכן נראה ברמב"ם הנ"ל.

⁴ ולהלכה, הרמב"ם והשו"ע (או"ח תריב"א) כתבו רק 'ככותבת הגסה'. וכתב 'כף החיים' (ס"ק ב) הטעם, משום שמכיון שכתבו מילתא פסיקתא דהוי פחות מכביצה מעט, תו לא איצטריך להו לבאר יותר כמוה וכגרעינתה, לפי שכבר נתנו שיעור קצוב. והב"ח כתב (ס"ק

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

שיעור כותבת הגסה: כתב הרמב"ם, 'האוכל ביום הכפורים שיעור תמרה חייב כרת. והיתנה באותה התמרה, שתהא גדולה מאד'. ופסק הראשונים כרב זביד, וכתבו שהוא פחות מעט מכביצה. וכן פסק השו"ע.⁵

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות יום הכיפורים, סימן תריב)

א. האוכל ביום הכפורים ככותבת הגסה, חייב; והוא פחות מכביצה מעט, ושיעור זה שונה לכל אדם בין לננס בין לעוג מלך הבשן.

א), דבאמרם ככותבת הגסה, משמע דעם גרעינתה קאמרי, וכמו שאמר רב אשי, יעויין שם. וראה עוד ביה"ל (ד"ה ככותבת) שהתקשה, דלכאורה אם אכל הכותבת עצמה עם הגרעין פטור, כיון שאין הגרעין ראוי לאכילת אדם, ונשאר בצ"ע. מקורות: רמב"ם (פיה"מ כלים יז, יב). העיטור (הל' יוה"כ, ד"ה אכילה ושתיה). רב ניסים גאון (הו"ד בערוך ובתוספות). תוספות (ע"ט א', ד"ה כותבת). ר"ן (ג א ברי"ף, ד"ה מתני'). מאירי (ע"ח ב', ד"ה כמוה).

⁵ או"ח תריב, א. וכתב המשנ"ב (ס"ק ב) רצה לומר, ביצה בינונית. ועיין בדגול מרובה שכתב דכביצה האמור כאן הוא בלי קליפה. ובתשובת בנין ציון החדשות חולק עליו. עוד כתב המשנ"ב (ס"ק ג), שאף ששיעור אכילה לאיסורא הוא בכלשהו, הוראת השיעור נצרכת למקרה של חולה, שמאכילין אותו פחות מכשיעור. מקורות: רמב"ם (הל' שביתת עשור ב, א; פיה"מ כלים יז, יב). ר"ן (ג א ברי"ף, ד"ה מתני' בפירקין). רבינו חננאל (ע"ט ב'). ריא"ז (פ"ח, הלכה א, סעי' ז). מאירי (ע"ח ב', ד"ה כמוה).